

ONTWIKKELINGEN RONDOM WATERSCHAPSVERKIEZINGEN

WET PROGRAMMATUUR VERKIEZINGSUITSLAGEN

Op 1 juli 2025 treedt de Wet programmatuur verkiezingsuitslagen (WPV) in werking. Hierin staan de regels en de bevoegdheden van de Kiesraad en gebruikers van de uitslagprogrammatuur, zoals de waterschappen bij de waterschapsverkiezingen. De wet stelt gebruik van de uitslagprogrammatuur verplicht voor alle gebruikers in Nederland en bevordert het betrouwbaar en veilig gebruik van de programmatuur. Concreet betekent dit dat er aansluit- en gebruiksvoorschriften en een zogenaamd samenwerkingsprotocol komen. De aansluit- en gebruiksvoorschriften regelen zaken zoals de inrichting van het netwerk en de installatie van de computers en het uitwisselen van gegevens. In het samenwerkingsprotocol staat in welke situaties partijen elkaar informeren bij problemen rondom het gebruik van de uitslagprogrammatuur en hoe de onderlinge afstemming tussen de partijen verloopt. De Unie is partij bij het protocol samen met de Kiesraad, de minister van BZK en VNG. Momenteel is het samenwerkingsprotocol met de bijbehorende stukken over de in consultatie bij de Unie. Het samenwerkingsprotocol treedt gelijktijdig in werking samen met de WPV en het Kiesbesluit. Wij zullen u hierover tegen die tijd verder uitgebreid informeren.

VERKIEZINGSSOFTWARE

De Kiesraad bouwt aan nieuwe software voor de uitslagvaststelling, de beoogde opvolger van OSV2020. De ontwikkeling van deze software gebeurt in samenwerking met een gebruikersgroep waarbij de unie en enkele waterschappen onderdeel van uitmaken. Het nieuwe pakket heet "Abacus, software voor verkiezingsuitslagen en zetelverdeling". Het doel van de nieuwe software is dat deze eenvoudiger te gebruiken is en beter aansluit bij het actuele verkiezingsproces. Abacus wordt gebouwd als directe vervanger voor OSV2020 en maakt voor het proces en de benodigde hardware geen verschil. Pas als Abacus volledig is gebouwd, getest en geschikt bevonden wordt de overstap gemaakt. In september 2025 wordt hier uitsluitend gegeven. De ontwikkeling van de software is volledig open source, dus je kunt nu al meekijken bij de bouw via <https://github.com/kiesraad/abacus>. De Unie zal de Kiesraad vragen om de groep projectleiders verkiezingen nader te informeren en Abacus te laten testen. De planning is nu dat de nieuwe verkiezingssoftware bij de eerstvolgende gemeenteraadsverkiezingen zal worden gebruikt. Dit betekent dat het al een keer in de praktijk is getest op het moment dat er waterschapsverkiezingen zijn.

WET KWALITEITSBEVORDERING VERKIEZINGSPROCES

Met de wet kwaliteitsbevordering verkiezingsproces krijgt de Kiesraad nieuwe taken ter ondersteuning van waterschappen bij de organisatie van verkiezingen. Ook krijgt de Kiesraad een grotere rol in het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van verkiezingen, via waarnemingen, kwaliteitsstandaarden en het vaststellen van modellen. Hoe de Kiesraad die taken invult en samenwerkt met waterschappen komt in een samenwerkingsplan te staan. Hierin staat ook op welke ondersteuning de waterschappen kunnen rekenen voorafgaand aan een specifieke verkiezing. De Kiesraad stemt het samenwerkingsplan af met de Unie, hiervoor is al een eerste verkennend overleg geweest. De Kiesraad heeft toen aangegeven dat zij ook graag in overleg gaat met projectleiders van de waterschapsverkiezingen om daar ook waardevolle informatie op te halen voor het samenwerkingsplan. De Wet kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces gaat naar verwachting op 1 januari 2026 in. De Kiesraad streeft ernaar het samenwerkingsplan in het najaar van 2025 te delen.

VERSTERKING EN DIGITALISERING KANDIDAATSTELLINGSPROCEDURE

In september sprak de Unie en enkele waterschappen met de Kiesraad over de plannen en voor de versterking en digitalisering van de kandidaatstellingsprocedure. Onderdeel van de plannen is om de kandidaatstellingsprocedure deels te digitaliseren, maar er wordt ook naar de procedure zelf gekeken en de termijnen. De kandidaatstellingsprocedure omvat alle procedures voor het registreren van aanduidingen van politieke groeperingen, het afleggen van ondersteuningsverklaringen door kiesgerechtigden, het indienen van kandidatenlijsten en het controleren van deze stukken en de besluitvorming over toelating van de lijst en kandidaten door het centraal stembureau. De input die de Kiesraad bij verschillende partijen heeft opgehaald is verwerkt in een uitvoerbaarheidstoets die net is opgeleverd. De uitvoerbaarheidstoets laat zien dat digitalisering van de kandidaatstellingsprocedure goed mogelijk is en dat daarmee invulling wordt gegeven aan de gewenste vereenvoudiging en versterking van de kandidaatstellingsprocedure. De verwachting is dat deze wijzigingen pas zullen ingaan na de waterschapsverkiezingen van 2027.